

2
tus laceravit. De homine hoc infelici alius posthac nobis sermo erit.

5. Philippus Diaconus, post navatam egregie operam in conversione Samaritæ, occurrit Angeli admonitu Eunuchus præpotenti Candacis Æthiopum Reginae, dum curru vectus in Æthiopiâ revertit, post adoratum in Templo Jerosolymitano Deum, Comiter ab Eunuchus accitus Philippus in curru ascendit, eidemque Isaia de Christo prophetiam legenti, Christum tanta divini Spiritus vi enunciat, ut persuasus Eunuchus baptismum petierit, & de curru exiliens in aqua obvia de manu Philippi receperit. Quo peracto Angelus Philippum e conspectu Eunuchi abreptum in Azotum transtulit.

6. Ex alia parte Saulus, Christianæ religionis hostis infensissimus, mirabili profus eventu ad Christi Ecclesiam, quam atrociter persequatur, traducitur. Hic Tarso Ciliciæ Metropoli, ac nobili municipio, cui Octavius Augustus jura & privilegia Romanæ Civitatis indulserat, oriundus, religione ab infantia Judæus, a Gamalielæ Phariseorum sapientissimo, qui postmodum religionem amplexus est Christi, sacris litteris secundum Judaicum ritum institutus, Saulus inquam ille, qui Stephanum ad mortem persecutus, carnificum vestimenta, ut expeditores in eo lapidando essent, asservaverat; deinde amplissima instructus a Pontificibus potestate, militum turmis stipatus Damascum contendebat, fideles quoscumque comprehensurus, vinculoque Jerosolymam tracturus, supplicio afficiendos; stupendo profus eventu ad portas Damasci Christi sibi apparentis terrore aspectu & voce percussus, statimque excaecatus, terræque allitus, & prostratus, totum se repente ipsius cultui addidit, & post dies paucos lucem animi simulque oculorum recepit in Baptismo, de manu Ananias servi Dei suscepto. Contigit mirifica ista conversio anno a Christi morte, & martyris Stephani tertio.

7. Interea Petrus Apostolus Lydæ, quæ postea Diopoli vocata est, Evangelium prædicans, Æneam ab anis octo paralyticum sanum reddidit & incolumen. Inde Joppen digressus, mortuam Tebitham, quæ Dorcas pariter vocabatur, religiosissimam feminam ad vitam revocavit. Hinc divino admonitu Caseream petiit, ut Cornelium centurionem virum gentilem Christiana fide imbueret, baptizaretque; quo facta primus gentium primitias Christo Domino dedicavit, qui lapis angularis a Prophetis prædicatus, Judæos pariter & gentiles quasi geminos parietes ad suam fabricam Ecclesiæ copulavit. Petrus itaque in Cornelii persona primus gentilibus aditum in Ecclesiam referavit. Ceterum & apud Phenices, & Cyprios, & Cyrenenses, & Antiochenos eisdem temporibus propagata est Christiana religio. Barnabas, adjuncto socio Paulo, Antiochiam civitatem amplissimam, Orientis Metropolim, accedens, quamplurimos ibi cives ad Christi Ecclesiam adjunxit. Inde quoque post annum digressi Paulus & Barnabas Jerosolymam simul profecti sunt. Antiochenam Ecclesiam Petrus sexennio tenuit, sic tamen ut inde sæpius in Pontum, Galatiam, Cappadociam, Asiam & Bithyniam excurreret; exactoque sexennio Romam tandem concessit, ut quæ terreni sedes erat Imperii, suprema quoque sedes constitueretur Christianæ religionis, ac Ecclesiasticæ potestatis. Eo vero Petrus Apostolus accessit, Claudio Casare rerum potente. Sub hæc temporibus Mattheus Apostolus primus in Judæa sanctum Evangelium Hebraico sermone conscripsit anno a Christi natali quadragesimo primo, & post eisdem mortem vivificam octavo.

8. Quo pariter anno Herodes Agrippa Aristobuli, quem pater Herodes Idumæus occiderat, filius, atque ita Herodis Idumæi nepos, Philippi atque Lyæniæ Tetrarchiis a Cajo Caligula Imperatore donatus, cum Regis appellatione, fuit. Eaque de causa Agrippæ foror Herodias, quæ Philippo viro suo relicto incestas cum Herode Antipa nuptias inierat, & qua impellente idem Herodes Antipas Joannem Baptistam incestum istum palam redarguentem decollaverat; illa ipsa Herodias ambitionis stimulis, ex nova fratris dignitate concitata, Herodi marito suavit, ut regium pariter decus & insignia ab eodem Cajo Casare exambiret. Sed mulieris ambitioni Agrippa intercedens, qui gratia penes Cajum longe prævalebat, id tandem periclit, ut Antipas Lugdunum relegeretur, & pro regno postulato sortiretur exilium, ad quod Herodias incesta uxor illum comitari voluit, attestans se in adversis perinde, ac in prosperis sociam fore individuum. Antipa spoliati & exulis Tetrarchiam Galileam in æmulum ejus Agrippam Casar transtulit. Quin etiam Claudius, paulo post Cajo succedens, regnum Agrippæ adauxit accessione Judææ, & Samariæ, atque ita ditionem integram, qua ejus potius fuerat avus Herodes Idumæus, tandem Agrippa obtinuit. Iste porro Agrippa Christianæ religionis infensus hostis Jacobum Apostolum, Joannis

Apostoli fratrem natu majorem, decollavit; nec multo post, ut majorem Judæorum gratiam demereretur, Petrum Apostolorum Principem pariter occidendum in vincula conjecit: ex quibus tamen insigni miraculo per Angelum eductus fuit. At Regem Agrippam divina ultio brevi exceperit. Cum enim ad Casereensem populum Regio cultu insignis concionaretur, populisque eidem dicenti tanquam Deo acclamaret, ipseque per arrogantiam Rex superbiret, protinus ab Angelo in ipso tribunali percussus est, & confternatus, unde tabescente & vermibus scatente corpore, brevi assumptus est. Illo mortuo tamen filium superstitem reliquisset, Judæa Provincia Syriæ adjuncta & contributa fuit, Claudio adhuc imperante.

9. Anno Christi quadragesimo quarto, & Claudii Imperatoris secundo, dum nascentem Ecclesiam Agrippa Rex in Judæa persequatur, Sancti Apostoli collato prius inter se fidei Apostolicæ symbolo, ut esset veluti militaris testera eorum, qui Christianæ fidei intra Ecclesiæ castra nomen dederant, de universo terrarum orbe sub jugum Christi redigendo consilium inivere. Galilæi nimirum Piscatores foris contemptibiles, omni humano præsidio destituti, deplicati, egestes, contumeliosi, vinculis & verberibus quacumque incessuri erant excipienti; calumniis & cruciatibus a face populorum, a mundi Sapientibus, ab idolorum Sacerdotibus, a Magistratibus, a saculis primoribus, ab insidiatoribus, & proditoribus fratris tradendi, diffamandi, cruciandi, lacerandi & trucidandi, qui tamen inter tot angustias, & vexationes eo successu munus susceptum obvivere, ut Christi cultum & religionem ad extremas terrarum regiones, ac remotissimas gentes propagarent; & vere testificetur Paulus, ad Romanos scribens, Christianam fidem annunciari per universum mundum, completumque esse divinum vaticinium istud: *In omnem terram exivit sonus eorum & in fines orbis terra verba eorum.* Ipse autem Petrus postquam Judæos Evangelii luce perfudit, multaque in Asia fundavit Ecclesias, & Marcum Evangelistam in Alexandriam transfussit, opulentissimam post Romam civitatem orbis, relictoque Antiochiæ sui successore Evodio, Romam demum accessit arcem & sedem Imperii, primusque in ea Christum prædicavit; Claudii Casaris Imperii anno cicerit tertio, ut fidem facit Eusebius in Chronico: & lib. 2. Hist. Eccles. cap. 24. Eamque primariam totius orbis Ecclesiam annis excoluit vigintiquinque, ut ibidem prodit; quorum primordium in annum incidit a Christi natalibus quadragesimum tertium. Paulus vero, juxta Hieronymi calculum lib. de script. Eccles. Romam vincus adductus est, Neronis imperantis anno secundo, a Christo autem nato quinquagesimo secundo.

10. Ipsamet Paulus in suis, quas Lucas commemorat, excursionibus, quamplurimas fundans Ecclesias, curam præterea gessit colligende supis, cujus largitione, adventante illa dira sterilitate & fame, ab Agabo Propheta prænuntiata, fratribus in Judæa consentientibus subveniret, Paulus Corinthi, quæ Achajæ Metropolis erat, anno & sex mensibus versatur, ibique innumeros ex Judæis & gentibus aggregat ad fidem. Hinc Ephesum profectus tutius Asiæ primariam civitatem, ac emporium famosissimum, copiosam animarum fegetem triennio in horreo Domini intulit: ait enim, accitis illa ex urbe Miletem discipulis, Ephesius Actor. 20. vers. 31. *Vigilate, memoria retinentes, quoniam per triennium nocte & die non cessavi cum lacrymis monens unumquemque vestrum.* Coactus ergo demum Epheso abscedere, per motam ab argentariis Dianæ cultoribus tumultuosam seditionem, Macedoniam repetit & Græciam atque Achajam, quas in prima dudum profectioe sua religione Christiana imbuerat. Post hæc Mileto solvens in Syriam navigat, atque inde Jerosolymam proficiscitur elemosynas erogaturus, quas toto suo itinere passim corrogaverat.

11. Amantissime Paulus Jerosolymis exceptus a Jacobo fuit, qui frater Domini dicebatur, solusque Apostolorum in ea urbe, cujus gerebat Episcopatum, constitat. Ibi Paulus a Senioribus admonetur impendentis a Judæis periculi, quibus erat eo nomine invisus, quod legis Mosaicæ prædicaret abolitionem, quam ut de se existimationem dissiparet, consilium illorum sequitur, ut cum aliis quinque Judæis Nazæorum voto devinctis, se palam in templo secundum Mosaicæ legis præscripta sanctificaret. Perpetam aliqui hac in re quartum & postremum Apostolorum Concilium præterdunt, quo fuerit definitum, licere conversis ad Christi fidem Judæis, per dispensationem in aliquod tempus, legales adhuc servare caeremonias; cum tamen, ut rectius hoc in loco docet Baronius, nullum hic intervenit synodale decretum, sed privata dumtaxat admonitio, cui postquam morem gessit Paulus, concitatur in eum Judæorum tumultus, a quibus comorehensus est, & pessime habitus. Sed

Sed ex horum manibus occurrentes cum militum manu Tribunus Paulum abripit, & duabus catenis ligatum (quod paulo ante Jerosolymis eventum Casereæ consistens Agabus coram ipso prædixerat) in castra perduxit. Atque inde valida militum manu stipatum, ne quid adversus eum Judæi attentarent, Caseream tradidit ad Judææ præsidem Felicem, apud quem, ejusque successorem Festum, accusantibus Judæis causam dicit Paulus. Sed cum Festus Judæis gratificari volens, proposuisset Paulo, ut ejus causa Jerosolymis disceptaretur, Paulus perspectam habens accusatorum simul & judicis nequitiam, ad Caserem appellavit.

12. Quocirca navi Romam devehitur anno Christi epochæ quinquagesimo sexto, & Neroniani Imperii secundo, ibique vincus catena, & militis unius custodia commissus, mansit in hospitio cunctis ad se adventantibus Christum prædicans: tandemque postquam coram Nerone peroravit, dimissus est liber. Animo proposuerat Apostolus in Hispaniam ab Jerosolymitano reditu proficisci, Romamque in transitu ad breve tempus revivere. Sed aliter disposuit Dei providentia: Romam enim non libera, sed coacta profectioe petiit, ibique in catena & sub custodia moram fecit. Utrum vero recuperata libertate profectioem Hispanicam, de qua ad Romanos scribit, sit prosequutus, nihil certi habemus. Hoc unum constat, Apostolum suæ potestati dimissum Romanam Ecclesiam una cum collega Petro excoluisse, ac demum eadem in urbe, eademque fidei sanctissimam vitam glorioso martyrio consummasse: Petrum crucifixione, Paulum capitis amputatione, anno Christi sexagesimo septimo, Neronis decimo tertio. Judæi vero Jacobum Apostolum, dictum Domini fratrem, primum Jerosolymorum Episcopum ante sex annos de Templi fastigio præcipitaverant.

13. Apostoli Pauli primas excursionis quæ communem Apostolorum dispersionem præcessere, ne reliquæ historie filium interrumpatur, huc distulimus. Ille igitur post suam apud Damascum conversionem, Christum ardenti studio eadem in civitate prædicare cepit, frementibus in eum Judæis; quorum insidias ut devitaret, de muro Damasci per funem in sporta demissus, comitante Barnaba, Jerosolymam primum, deinde Caseream, mox Tarsum profectus, inde in Arabiam se contulit, ut ipse de se ad Galatas scribit: exactoque triennio, Jerosolymam regressus est visendi Petri gratia, apud quem dies quindecim exegit; nec alium tunc Apostolum vidit nisi Petrum & Jacobum Domini fratrem. Hinc in Ciliciam abiit, civibusque suis Tarvensibus Christum prædicavit. Tarso excedens una cum socio Barnaba commigravit Antiochiam, ubi Christiana Religio magnis in dies augebatur incrementis. Ea in urbe uberrimam conversionem ad fidem ambo messam collegerunt, donec divino revelante Spiritu missi sunt a Senioribus & Prophetis in ea civitate commorantibus, ad disseminandum aliis in regionibus divinum Evangelium. Itaque ambo simul cum Marco, cognominato Joanne digressi, Seleuciam ingressi sunt, verbum Dei annuntiantes. Inde in Cyprum, quæ Barnabæ patria erat, navigavit. Qua in insula Proconsulem Sergium Paulum Apostolum Paulus ad fidem perduxit, postquam in illius conspectu Elymas magus qui Paulo ante evangelizanti præfate resistebat, repente divina ultione fuit excaecatus. Inde Antiochiam Pfiditæ accedunt, unde Judæis turbantibus excedere coacti, Lycaoniam petunt, cujus primariam civitatem Iconium, Lystramque cum finitimis oppidis Christiana pietate imbuunt. Lystræ porro Paulus claudum ab matris utero ita incolument artubus reddidit ut Gentiles miraculo stupescerent, præeunte Jovis Sacerdote, credentes Barnabam Jovem, Paulumque Mercurium, adductis tauris, voluerint amboque, nisi prohibuissent, sacrificare. Verum (quæ est populorum inconstancia) Lystrenses in eisdem paulo post commoti, ambo jactis lapidibus, ita ut Paulum se interemisse crederent, insectati, procul ablegaverunt. At illi vix elapsi prætergrediuntur Pamphyliam, atque Antiochiam, unde prius discesserant, revertuntur.

14. Antiochenam vero civitatem diversas in partes conficissam, magna utrimque animorum contentione, reperit. Contendebant conversi ad fidem Judæi necessitatem perpetuam servandæ Mosaicæ legis, scilicet circumcissionem, delectum ciborum, purificationes, ceteraque instituta legalia, etiam in Evangelicæ lege perdurare: neque Paulo & Barnabæ acquiescebant ad gentium conversione revertentibus, collataque divinitus dona conversis a se gentibus enarrantibus. At vero pars Antiochenus altera, quæ ex idololatria nuper prodierat, circumcissionem, aliaque legis judaicæ onera constantem recusabat admittere, seque huic jugo rebar subducendam. Ad controversiam dirimendam Paulus & Barnabas persuadent consulendos esse, qui tunc Jerosolyma versabantur, selectos ab ipso Christo Jesu Apostolos, quibus pollicitus fuerat

Cabassarii, Notitia Ecclesiastica.

omnem a Spiritu divino revelatum iri veritatem. Eam ob rem Jerosolymam profecti ambo, concertationis hujus feriem omnem referunt. Versabantur Jerosolyma Petrus, Roma excedere jussione Claudii Casaris compulsus, qui Judæos quoscumque ex urbe suo edicto depulerat. Qua etiam de causa refert Lucas Actor. 18. Aquilam Ponticam ex urbe Roma Corinthum secessisse: anno autem Claudii nono, qui est Christi quinquagesimus primus, promulgatum est hoc edictum, & Concilium istud Apostolicum Jerosolymis celebratum. Illum quoque Pauli Jerosolymam adventum eundem esse Hieronymus, Epiphanius, alique unanimes affirmant; de quo scribit ad Galat. Paulus: *Deinde post annos quatuordecim iterum ascendi Jerosolymam cum Barnaba, assumpto & Tito.* Qui utique quatuordecim anni computandi sunt, non a fine triennii quod Paulus ibidem memorat, sed e vocatione ipsius, & conversione apud Damascum. Id enim evidens ratio convincit, ex illis quæ ab eodem Paulo post diremptum istud Concilium, gesta fuisse nullus ambigit: subducto enim illo triennio, sejunctisque ab eo quatuordecim annis, necesse est istud Concilium referre in annum Claudii imperantis duodecimum. Cum vero constat Claudium annos regnasse tredecim & menses octo, Paulumque vincum Romam adductum tertio ineunte Neronis anno, soli supererunt anni duo, quibus Paulus omnia gesserit, quæ a c. 18. Actuum gesta a Paulo recensentur, ad usque captivitatem ejusdem, & vincula, in quibus Romam est deductus. At intra breve hoc intervallum nulla ratione includi valent annus cum dimidio Corinthi ab Apostolo transactus, & triennium Ephesi ab eodem consummatum, & alia pleraque ab eodem gesta.

15. Habitum igitur est Concilium istud anno a Pauli conversione decimo quinto, a Christo nato quinquagesimo primo, atque Imperii Claudii nono. Huic sacra Synodo, ultra Paulum & Barnabam, interfuerunt Apostoli Petrus, & Joannes, & Jacobus. Primus suam sententiam de fidelibus a præceptionibus Mosaicæ legis eximendis Petrus dixit: cui suffragatus est Jacobus, tametsi Judæorum qui hanc moverant litem primus existeret Episcopus. Denique communi decreto, Spiritu sancto aspirante, conclusum est, Christi fideles immunes esse a rituum legalium oneribus, sola retenta prohibitione vescendi sanguine, & animalibus suffocatis. Eaque de re litteras transmissere ad omnes Antiochia, Syriæ, Ciliciæque Ecclesias, remisiss in eas partes Paulo & Barnaba, Juda & Sila. Ista perfuncti legatione Paulus & Barnabas in diversis proficiscuntur. Paulus, adjuncto sibi Sila, Syriam, Ciliciam, & Liconiam revisit: qua in profectioe Timotheum Lystræ gentili patre & Judæa matre natum, ut omnem offendiculi occasionem amoveret, circumcidit; sociumque sibi fidelissimum ascivit.

16. Qui ulterius ambo provecti Evangelium in Galatia & Phrygia prædicaverunt, & subinde prohibiti a Spiritu sancto in Asia & Bithynia evangelizare, ab eodemque excitati ad prædicandum in Macedonia, Philippo accesserunt Macedoniæ oppidum. Quo loco virgins casti, & in arctam custodiam detrusi sunt Paulus & Silas: qui cum in vinculis media nocte laudibus divinis intenderent, concussis repente terra motu carceris fundamentis, simulque solutis eorum vinculis, & ostiis patefactis, conversus miraculo commentariensis, cui credita erat carceris reorumque custodia, simul cum omni familia sua baptizatus est: Postmodum vero accedentes Magistratus Paulum & Silam ex carcere atque urbe liberos dimiserunt.

17. Inde profecti simul ambo alia Macedonum oppida evangelizando peragravit. Amphipolim, Apolloniam, in quibus ingens ad Christianam religionem accessio facta est. Hinc Bercam se conferunt, ibique permanentibus Sila & Timotheo, Paulus Athenas concessit primariam Græciæ civitatem, in qua disputationes primum cum Judæis, deinde cum gentilibus Philosophis complures habuit. Deductusque in Areopagum, & ibi concionatus, Dionysium Areopagitam cum aliis vitiis, & mulierem illustrem Damarin Ecclesiæ Christi adjunxit. Ea civitate digressus Apostolus; postquam multas pervasit regiones, postremo Jerosolymam regressus, vinculis alligatus, Romam deductus est, cui cetera ibidem contigere quæ superius commemoravi.

18. Eodem isto seculo Claudius Casar, anno Imperii sui tertio, universam Britanniam insulam intra sexdecim dies mita felicitate perdomuit, subiecitque Romano imperio.

19. Claudii privignus Epiphanius successit Domitius Nero, ad omne flagitium effusus, eum decrevisset Romam sumptuosissimis ædificiis, aliisque publicis decore ornamentis, Urbem totius orbis amplissimam nocturnis horris incendit, dispositis passim sceleratis viris qui ignem admovent, & accurrentes ad extinguendum vi prohiberent. Ipse interea tuto loco de turris Mæcenatis vertice ex erumpentium flammarum prospectu, & miserandis hominum vociferationibus immanem capiens voluptatem, Trojanae urbis veterem conflagrationem ad citharam decantabat.